TER·T·REND
H-1016 - Budapest, Gellérthegy u. 16. • tel: +36 1 488-0202 • fax: +36 1 488-0199 • tertrend@tertrend.hu • www.tertrend.hu

SOPRONKÖVESD KÖZSÉG

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓHOZ ÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖKHÖZ

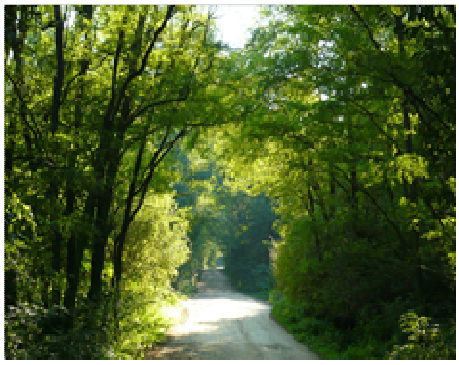

496/2016. (XII. 28.) kormányrendelet 68.§ (2) bekezdése szerinti tartalmi követelményei alapján

2017. MÁRCIUS

Sopronkövesd

Örökségvédelmi hatástanulmány

A hatástanulmány szöveges tanulmány, azonosításra alkalmas térképi ábrázolással, fotókkal és egyéb adatokkal:

Sopronkövesd Község képviselő-testülete, a 35/2005. (V.5.) önkormányzat határozatával, jóváhagyta a községre vonatkozó településfejlesztési koncepciót, majd erre épülően a 25/2006. (V. 25.) önkormányzati határozatával a településszerkezeti tervet, a 9/2006. (VI. 1.) önkormányzati rendelettel a község szabályozási tervét, és építési szabályzatát. A rendezési terv készítésével párhuzamosan kulturális örökségvédelmi hatástanulmány is készült a közigazgatási terület egészére. Az örökségvédelmi hatástanulmány az évtized során kétszer egészült ki. 2012.-ben a helyi temető síremlékeinek helyi védelem alá helyezése érdekében készült örökségvédelmi javaslat, valamint a Péter-major szabályozási terve részeként egyedi tájérték meghatározására került sor.

A kulturális örökségvédelmi hatástanulmány megalapozta a szabályozási terv építési övezeti rendszerét és a hatástanulmány alapján elkészült a településképet meghatározó épületek, építmények védelméről szóló 8/2011. (IV. 25.) önkormányzati rendelet. Gyakorlatilag a helyi építészeti értékek fajtáit, a védetté nyilvánításának, az értékek nyilvántartásának és a védelem megszüntetésének szabályait rögzíti, valamint kiterjed a helyi egyedi védelem alatt álló épületekre, építményekre.

10 év elteltét követően a jelen jogszabályi környezet szerinti tartalommal (tartalma a 496/2016. (XII. 28.) Korm. Rendelet 12. melléklete szerint) készül az örökségvédelmi hatástanulmány mind a településfejlesztési koncepcióhoz, mind a településrendezési eszközök felülvizsgálatához.

1. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT:

1.1. A TELEPÜLÉS TÖRTÉNETI LEÍRÁSA (A TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSMAG)

1.1.1. Tájtörténet, tájhasználat, tájszerkezet

Az évezredek alatt kialakult tájszerkezetet, a vízjárta ártéri rétek és ligetek világát, az emberi jelenlét évszázadai mezőgazdasági dominanciájú kultúrtájjá változtatta.

A település tájhasználatának változásáról tájékozódhatunk, ha összehasonlítjuk a 18. századi 1., 19. sz. második felében készült 2. és 20. század eleji 3. katonai felmérés térképszelvényeit a mai műholdas felvétellel.

Az 1784-ben készült I. katonai felmérésen jól látható a Kardos ér völgyében elhelyezkedő falu és a környező kiemelkedéseken kialakult erdők. A máig jelentős két erdőtömb Dél-nyugaton és a dél-keleti közigazgatási területrészen ugyancsak felismerhető. A mai kiterjedésük ezeknek a jelentős erdőknek hasonló, ezért is képviselnek nagy értéket. A település egyutcás faluként jelenik meg, a Kardos ér mentén. A vízfolyást nedves rétek kísérik. A közeli falvakat északra, északkeletre a külterületet sűrűn behálózó úthálózaton lehet megközelíteni. A dél-keletre elhelyezkedő falvakhoz a vízjárta területek felett, a patakot követő út vezet.	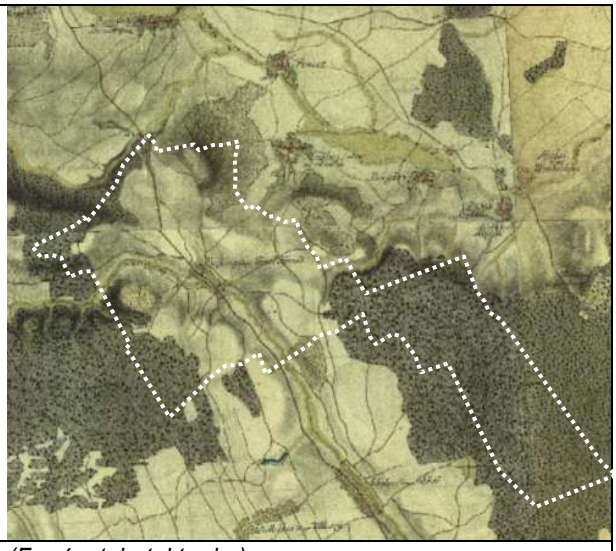
	(Forrás: tajertektar.hu)

Az 1846-ben készült - a II. katonai felmérést bemutató – térképen a beépített terület növekedését láthatjuk. A tájhasználat jelentős szerkezeti változásokon nem esik át. A völgyben a vasútvonal megépül, a belterülettől keletre halad. A településtől déli irányban a vasút vonala látható, két megállóval, Sopronkövesd beépített területét nem érintve. A 19-20. században a szántóföldi növénytermesztés vált a megélhetés alapvető formájává. A Kardos-ér (Malom-patak) és vízparti sávja is jól kirajzolódik, a vízjárta terület a mai méretére zsugorodik.	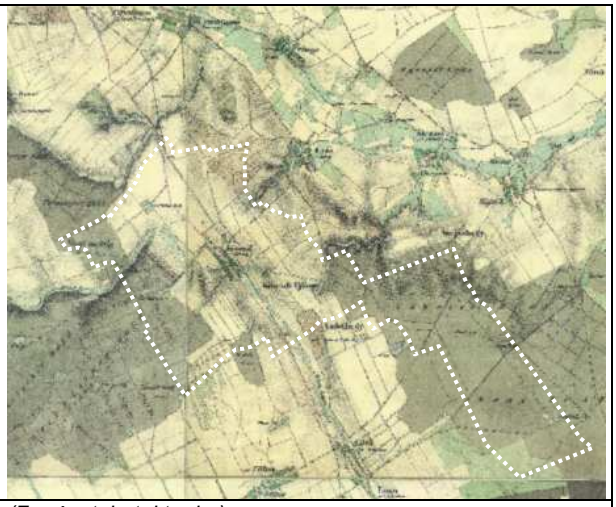
	(Forrás: tajertektar.hu)
A III. katonai felmérés térképén a belterület kereszt utcákkal nyugat felé növekszik. A külterületen a mezőgazdasági területek struktúrája azonban jól kirajzolódik. Ekkorra már minden földrészlet megművelésre kerül, a mezsgyéket sok helyen fasorok jelölik. A kisebb magaslatok, terepalakulatok jól kirajzolódnak, amelyek a minimális terepeltéréseket adják. Az összefüggő nagy erdőtömbök a 100-120 évvel korábbi állapothoz képest visszaszorulnak az északnyugati délnyugati közigazgatási határnál.	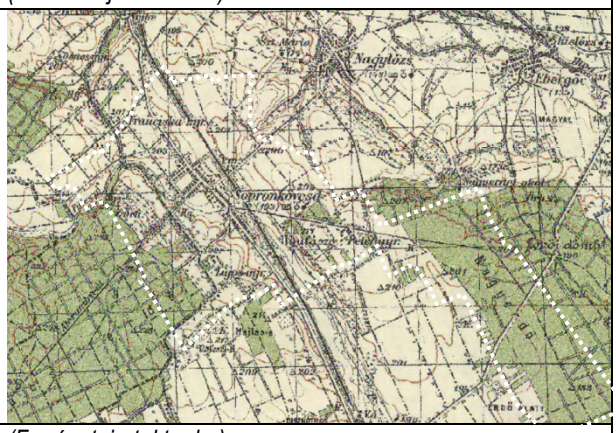
	(Forrás: tajertektar.hu)

1.1.2. Topográfiai leírás, tájszerkezet

Sopronkövesd a Sopron - Vasi-síkság nagytájon belül az Ikva-sík középső részén található, mely kistáj területét kőzettanilag és morfológiailag is jól elkülöníthető különböző korú és származású kavicstakarók és azok maradványai fedik. A kistáj vízrajzát részben az Ikva, részben a Kardos-ér és vízgyűjtőterülete határozza meg. Talajtani adottságait tekintve meglehetősen változatos: főként a löszös üledéken képződött erdőtalajok a jellemzőek. A település határának északi és keleti részein igen nagy a mezőgazdasági területek aránya, délen kiterjedt erdőket találunk. A domborzati és megtelepedési szempontból a település határában kulcsszerep jut a Kardos-érnek, ennek északi partján, egy dombháton telepedett meg a falu, s a nyilvántartott lelőhelyek egy részét is itt lokalizálták.

A településen napjainkban a mezőgazdasági termelés az uralkodó. A közigazgatási terület külterületét a vasútvonal érintette és érinti, a belterület központi részét kelet felől határolja. A déli külterületet egy nagy egybefüggő erdőterület borítja, még ma is, ennek következtében a településen az erdősültségi arány az országos átlag feletti, 43%.

A település belterületétől északkeletre lévő mezőgazdasági területsávon, a belterülettől észak-keletre lévő szántóterületen szélerőmű park létesült. A szélerőművek Nagylózs és Sopronkövesd közigazgatási területére esnek.

1.1.3. Történeti összefoglaló

A község első írásos említése – egy bizonytalan 1278-as adattól eltekintve - 1327-ből maradt ránk (*terra Kwesd*), amikor egy részét a király Kanizsai Lőrincnek adományozta. Ezt megelőzően, az Árpád-korban királyi birtok volt és feltételezhetően a soproni várhoz tartozott. A 14. század végén már az egész falut a Kanizsai család kezén

találjuk (*possessio Kevesd* – 1382). A falu innen kezdve az egész középkor és kora újkor folyamán a kapuvári uradalom tartozéka, 1536-ig a Kanizsai család, majd ekkortól a Nádasdyak uradalmához kerül. A 16-17. században más kisebb birtokosokat is említenek a források: völcsei Párnás, telekesi Török, Szepsi és Darázs családok. 1677-ben a település a sárvár felsővidéki gróf Széchenyi család birtoka lesz. A helységnek már a középkorban plébániatemploma van, melyet a források 1430-ban említenek először. A templom védőszentje (a későbbi adatokból visszakövetkeztetve) Szűz Mária lehetett.

A falu történetét alakító eseményekről főként a 16. századtól tudósítanak a források. A lakosság megsínylette az 1529-ben a Bécs ellen vonuló, 1532-ben pedig Kőszeget ostromló török csapatok pusztításait. Nádasdy Tamás a lakosság pótlására az 1530-as években szlavóniai birtokairól telepített át horvát jobbágyokat. A tizenöt éves háború időszakában (1591–1606) a Habsburg zsoldban álló német és vallon katonaság, később Bocskai hadai, majd 1683-ban újból a Bécs ostromára vonuló török seregek dúlták a Sopron környéki falvakat, de nem kerülte el a térséget a Rákóczi-szabadságharc sem.

A 18. század eleji erdőirtás viszonylag jóléthez juttatta a parasztságot, így az érintett falvak (Kövesd, Lövő, Nagycenk) meg is nagyobbodtak. 1728-ban a jobbágyság telki állománya csak 433 kishold volt, mely a megélhetést nehezen biztosította, ezért ebben az időben megindult az erdőirtás. Közel ezer kisholdat irtottak ki, a már Cenken lakó Széchényi Antal 1745 körül visszaváltotta a földeket és majorüzemet létesített. Ezért a kövesdiek újabb 1500 kisholdat irtottak ki, melyeket bér fejében már használhattak. A kövesdi irtásföldek területe 1728-ban 286, 1752-ben 561 kisholdat tett ki, s 1766 körül 1000 kisholdra emelkedett.

A hitújítást követően az 1600-as évek elején a protestánsok magyar iskolát alapítanak. 1631 és 1644 között a protestánsok használják a község középkori eredetű templomát. 1644-ben a katolikusok visszaveszik a templomot. 1713-ban javításra szoruló épületként írják le. A templom a 18. század végére ismét romos állapotba kerül. 1806-ban Széchenyi Ferenc klasszicista stílusban újjáépítteti, majd 1855-ben restaurálják. Az állapotfelmérő bejárás tanulságai is megerősítették, hogy a középkori templom a mai római katolikus templom környékén, (nem kizárt, hogy esetleg a helyén) lehetett. Pontosabb információkat azonban csak próbafeltárással, falkutatással lehetne szerezni.

A középkori eredetű katolikus templom elhelyezkedése alapján a középkori és kora újkori Kövesd falu a mai község helyén állt. Tipikus út menti településről van szó, mely a Sopronból Sárvár felé tartó út mellett alakult ki, azon a helyen, ahol az út áthalad a Kardos-ér medrén. A középkori falu maradványai elsősorban a plébániatemplom körüli térségben keresendők.

1.1.4.Településszerkezet történeti kialakulása a történeti településmag vonatkozásában

A településszerkezet alakulása a katonai felmérések alapján követhető nyomon. A katonai felmérésekről készült térképek a Hadtörténeti Múzeum térképtárának állományából származnak.

Az 1784-ben készült I. katonai felmérés alapján már látható a település 230 évvel korábbi magja. Az északnyugat-délkelet irányú útvonalon alakult ki a község fő „tengelye" (a mai Kossuth Lajos utca). Ennek az útnak a közepén alakult ki a templom, és a község központja (a mai Kossuth Lajos utca és Iskola utca kereszteződésénél). Ebből az útból kiinduló út (Rákóczi Ferenc utca) mentén beépítés kezdődött. A történelmi útvonalak már kirajzolódnak: Kossuth L. utca, Rákóczi F. utca, Iskola utca. Az épületek soroltak, hozzájuk kapcsolódnak északkeleti délnyugati irányba a telkek, kertek.
az országút vízfolyástól északra lévő szakasza kiteresedő.

Az 1840-45-ben készült, II. katonai felmérést bemutató térképen, már az épületekhez igazodik a telkek szerkezete. Az előző térképhez viszonyítva nincs túl sok változás. Az eddig is jelentősebb útvonalak még mindig meghatározók a település szerkezetében. A főbb utak mentén terjeszkedik kismértékben tovább a község. A község É-i részén elinduló fejlesztés, a ma is meglévő magtárak helyén, a Széchényi család aktív jelenlétét mutatja. A településtől keletre, a Nagylózs felé vezető út mellett, belterülettől távolabb jól kirajzolódik az ekkor már működő temető területe. Ebből kiolvasható hogy a XIX. század első felében már a mai helyén működött a temető. Közel 200 évi történeti folytonossága van.

A III. katonai felmérés térképe 1880-ban készült.
A térképen már látható az 1872-ben átadott a Sopron-Szombathely közötti vasútvonal. A térképen a vasútvonal megjelenését leszámítva, a település belterületén nincs sok változás. A telkek száma nem szaporodott, az útifalu jelleg változatlanul megmaradt. A vasút elválasztja a központi belterületet és a temetőt. Az északkeleti irányú fejlődésnek határt szab évtizedekre a nyomvonal. Egyedül a templom (központ) és a magtárak közötti rész beépülése tapasztalható.

1930 -as térképen is látható a mai napig is meglévő szerkezet. Az északnyugati-délkeleti irányú belső tengelyről (a mai Kossuth Lajos utca) ágazik le egy újabb utca ÉK-i irányba (mai Liliom utca) a már meglévő Iskola és Rákóczi Ferenc utca mellett. Ezen utak mentén a községben építkezések folytak, de máshol nem tapasztalható a település terjeszkedése. A nyugati irányú telekalakításokra a XX. század második felében került sor.

Többnyire a 60-as évek után alakul ki a többi lakóutca, amik egyenes vonalvezetése, azonos telekosztása az elmúlt 50 év normatív szellemét tükrözi. Az újabb telekosztások főleg a település északi részén találhatók, illetve a volt Széchényi birtok gazdasági területén és annak környékén.

1.2. A TELEPÜLÉS RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGE

1.2.1. lelőhely. Homokbánya (47790).

Régészeti jelenségek: Telep: őskor. Sír: bronzkor. Raktárlelet: újkőkor. Éremlelet: ismeretlen kor.

Leírás: A lelőhely a község délnyugati szélén, a Kardos-ér déli oldalán emelkedő domboldalon helyezkedik el. A 20. században részben kibányászott terület sokáig szemétlerakóként működött, az utóbbi években a területet rekultiválták. a bányagödör és a szeméttelep maradványait eltüntették. 1911-ben egy itt előkerült, ismeretlen korú érmet adtak át a Soproni Múzeumnak. Nováki Gyula 1959-ben bronzkori urnát talált a Homokbánya területén, ahonnan egyébként orsógombok és edénytöredékek is kerültek a múzeumba. A lelőhelyet Nováki Gyula 1955-ben és 1959-ben végzett helyszíni szemléi, valamint Marton Tibor 2004-es terepbejárása alapján ismerjük. A felszíni fedettség miatt azonban a pontos régészeti érintettséget és kiterjedést nem lehet megállapítani.

Forrás: Soproni Múzeum Régészeti Adattára 78, 174, 188.; Soproni Napló XV. évf. 239. sz. (1911. X. 20.).; Marton Tibor: Jelentés Sopronkövesd község rendezési tervéhez készített állapotfelmérő terepbejárásról (KÖH 600/0027/2005).

Helyrajzi számok: 0147/1, 0147/2, 0138, 0137/2.

1.2.2. lelőhely. Füzes-patak kanyarulatától ÉK-re (53302).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: bronzkor.
Leírás: A lelőhely a falutól északnyugatra, a Kardos-ér északi oldalán, a patak nagy hurokszerű kanyarulatától északra található. A terület jelenleg szántóföldi művelés alatt áll.
A lelőhelyet Marton Tibor 2004-ben végzett terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Marton Tibor: Jelentés Sopronkövesd község rendezési tervéhez készített állapotfelmérő terepbejárásról (KÖH 600/0027/2005).

Helyrajzi számok: 068/1.

1.2.3. lelőhely. ÉNy-i lakóterület-fejlesztés (53303).

Régészeti jelenségek: Telep: újkőkor (DVK).
Leírás: A lelőhely a község északnyugati szélén, a Kardos-ér és a belterület közötti szántóterületen található. A lelőhelyet érinti a Dózsa György utca és a Jókai Mór utca északi végén zajló lakóterület-fejlesztés. A lelőhelyet Marton Tibor terepbejárása (2004), valamint Polgár Péter 2010-ben végzett ásatása alapján ismerjük.

Forrás: Marton Tibor: Jelentés Sopronkövesd község rendezési tervéhez készített állapotfelmérő terepbejárásról (KÖH 600/0027/2005).; Polgár Péter: Jelentés leletmentő ásatásról, Sopronkövesd, hrsz. 066., 2010. (KÖH 600/2596/2010).

Helyrajzi számok: 068/1, 068/2, 514, 517/2, 515/1, 515/2, 516, 517/1, 518, 519, 520, 521/88, 071, 521/52, 066, 067.

1.2.4. lelőhely. Homokbányától északra (53304).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor, római kor.
Leírás: A lelőhely a Kardos-ér délnyugati oldalán markánsan emelkedő domboldalon található. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll. A lelőhelyet Marton Tibor 2004-ben végzett terepbejárása alapján ismerjük

Forrás: Marton Tibor: Jelentés Sopronkövesd község rendezési tervéhez készített állapotfelmérő terepbejárásról (KÖH 600/0027/2005).

Helyrajzi számok: 077/9, 077/10, 077/11, 077/12, 077/8.

1.2.5. lelőhely. Homokbányától délre (53305).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: római kor.
Leírás: A lelőhely a Kardos-ér délnyugati oldalán markánsan emelkedő domboldalon található. A terület jelenleg mezőgazdasági művelés alatt áll. A lelőhelyet Marton Tibor 2004-ben végzett terepbejárása alapján ismerjük

Forrás: Marton Tibor: Jelentés Sopronkövesd község rendezési tervéhez készített állapotfelmérő terepbejárásról (KÖH 600/0027/2005).
Helyrajzi számok: 0147/2.

1.2.6. lelőhely. Délnyugati faluszél (53307).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor, római kor, középkor.

Leírás: A lelőhely a község délnyugati szélén, a Kardos-értől délre, a patak irányába lejtő domboldalon helyezkedik el. A terület legnagyobb része mezőgazdasági művelés alatt áll, kisebb része belterületen (Felszabadulás utca területén) található. A lelőhelyet Marton Tibor 2004-ben végzett terepbejárása alapján ismerjük

Forrás: Marton Tibor: Jelentés Sopronkövesd község rendezési tervéhez készített állapotfelmérő terepbejárásról (KÖH 600/0027/2005).

Helyrajzi számok: 0134/2, 0134/3, 0134/4, 0134/5, 0134/6, 0134/7, 0134/8, 0157, 0158/3, 0158/4, 0158/5, 0158/25, 0158/26, 193, 197, 198, 200, 203, 204, 205, 210, 213, 215/1, 215/2, 216, 218, 219/1, 220/1, 220/2, 221, 222, 192/2, 199/1, 192/1, 202, 214, 212/2, 212/1, 217, 211, 201, 0158/6, 0135, 0133, 207, 199/2, 0158/7, 0158/1.

1.2.7. lelőhely. Római katolikus templom (53310).

Régészeti jelenségek: Templom: középkor. Temető: középkor. Felszíni telepnyom: középkor.

Leírás: A sopronkövesdi templomot 1430-ban említi oklevél, majd 1644-ben is is felbukkan a forrásokban, amikor újra katolikus kézbe kerül. Az 1683-as törökdúlást követően 1713-ban a templomot javításra szoruló épületként írják le. A templomi számadások az 1806-os évet jelölik meg az épület újjáépítésének, majd 1855-ben restaurálták. A Kisboldogasszony templom állapotfelmérő bejárása és a környékét érintő terepbejárás tanulságai is megerősítették, hogy a középkori templom a mai római katolikus templom környékén, (nem kizárt, hogy esetleg a helyén) lehetett. Pontosabb információkat azonban csak próbafeltárással, falkutatással lehetne szerezni.

Forrás: Marton Tibor: Jelentés Sopronkövesd község rendezési tervéhez készített állapotfelmérő terepbejárásról (KÖH 600/0027/2005).; Stibrányi Máté: Terepbejárási dokumentáció, Sopron- Szombathely-Szentgotthárd vasútvonal nyomvonalán 2008. (KÖH 600/4303/2009).

Helyrajzi számok: 43, 44, 46, 151/2, 48/2, 59, 61, 62/1, 62/2, 63, 593/1, 58, 60, 53, 48/1, 47/1, 586/2, 589/1, 592/2, 592/3, 591, 589/2, 588/4, 592/1, 588/2, 587/1, 587/2, 586/1, 588/3, 41/5, 596, 45, 598, 597, 599, 600, 595, 594, 47/2, 593/2, 41/6, 29/5, 280, 281, 279, 276, 275, 271/3, 274, 269, 270, 278, 284, 41/1, 41/3, 39, 40, 41/7, 38, 37, 36, 42/2, 0210/13, 81, 255/1, 268, 271/4, 273, 277, 282, 283, 288, 285, 287, 289, 286, 29/3, 580/2, 580/1, 583, 585, 590, 584, 602/2, 602/1, 601, 0210/1, 64.

1.2.8. lelőhely. Keleti kertalja (55822).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: bronzkor, késő középkor. Kőeszköz: őskor.

Leírás: A lelőhely a községtől keletre, a Nagylózs felé vezető út déli oldalán található. A terület jelenleg szántóföldi művelés alatt áll. A lelőhelyet Stibrányi Máté (2008) és Németh Patrícia (2007) terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patrícia: Jelentés helyszíni szemléről. Sopronkövesd - Keleti kertalja, Péter-major. (KÖH 600/780/2007).; Stibrányi Máté: Jelentés helyszíni szemléről Győr-Moson-Sopron megyében. (KÖH 600/633/2007).

Helyrajzi számok: 0216/25, 0216/14, 0216/15, 0216/16, 0216/17.

1.2.9. lelőhely. Péter-major (55824).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: őskor.

Leírás: A lelőhely Nagylózsról Péter-major felé vezető út déli oldalán, a majortól északkeletre, a Bruttor-ér völgyének nyugati oldalán helyezkedik el. A terület jelenleg mezőgazdasági művelés alatt áll. A lelőhelyet Németh Patrícia 2007-es helyszíni szemléje alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patrícia: Jelentés helyszíni szemléről. Sopronkövesd - Keleti kertalja, Péter-major. (KÖH 600/780/2007).

Helyrajzi számok: 0264/1.

1.2.10. lelőhely. Keleti kertalja II. (56183).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: újkőkor (lengyeli kultúra), késő középkor. Kőeszköz: őskor.
Leírás: A lelőhely a községtől keletre, a Nagylózs felé vezető út déli oldalán helyezkedik el. A terület szántóföldi művelés alatt áll. A lelőhelyet Németh Patrícia 2007-es helyszíni szemléje alapján ismerjük.

Forrás: Németh Patrícia: Jelentés helyszíni szemléről. Sopronkövesd, Keleti kertalja II. (KÖH 600/851/1/2007).

Helyrajzi számok: 0216/21, 0216/26, 0239/2, 0246/2, 0216/25, 0245/5.

1.2.11. lelőhely. Keleti kertalja. M9, 2. lelőhely (59533).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: középkor.
Leírás: A lelőhely a községtől délkeletre, a vasút és a Kardos-ér keleti oldalán található. A Kardos-ér irányába enyhén lejtő terület szántóföldi művelés alatt áll. A lelőhelyet Virágos Gábor 2005-ben végzett terepbejárása alapján ismerjük. Polgár Péter ugyanitt 2015-ben régészeti szakfelügyeletet végzett.

Forrás: Polgár Péter Jelentés régészeti megfigyelésről- Sopronkövesd, Keleti kertek alja, 2015. (600/1731/2015); Virágos Gábor: Terepbejárás M9 út nyomvonala, 2005. (KÖH 600/2611/2008).

Helyrajzi számok: 0203/9.

1.2.12. lelőhely. Pap-tó (63344).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: római kor, középkor.
Leírás: A lelőhely a községtől északra, a vasút keleti oldalán található. A terület szántóföldi művelés alatt áll. A lelőhelyet Stibrányi Máté 2008-ban végzett terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Stibrányi Máté: Terepbejárási dokumentáció, Sopron - Szombathely- Szentgotthárd vasútvonal nyomvonalán 2008. (KÖH 600/4303/2009).

Helyrajzi számok: 011, 022/8.

1.2.13. lelőhely. Vízálló (63346).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: középkor.
Leírás: A kifli alakú lelőhely a községtől közvetlenül északra, a 84. sz. főút és a vasút között, valamint a keleti oldalán található, de egy része átnyúlik a vasút keleti oldalára is. A terület szántóföldi művelés alatt áll. A lelőhelyet Stibrányi Máté 2008-ban végzett terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Stibrányi Máté: Terepbejárási dokumentáció, Sopron - Szombathely- Szentgotthárd vasútvonal nyomvonalán 2008. (KÖH 600/4303/2009).

Helyrajzi számok: 05/6, 05/5, 05/7, 05/4, 011, 022/8, 022/7, 012/2, 05/26.

1.2.14. lelőhely. Kertek alatt (63348).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: középkor.
Leírás: A kis kiterjedésű lelőhely a község délkeleti széle és a Kardos-ér (illetve a vasútvonal) között helyezkedik el. A terület nagyobb része mezőgazdasági művelés alatt áll. A lelőhelyet Stibrányi Máté 2008-ban végzett terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Stibrányi Máté: Terepbejárási dokumentáció, Sopron - Szombathely- Szentgotthárd vasútvonal nyomvonalán 2008. (KÖH 600/4303/2009).
Helyrajzi számok: 0194/17, 0197.

1.2.15. lelőhely. Rövidek (63350).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: római kor, középkor.

Leírás: Az északnyugat-délkeleti irányban hosszan elnyúló lelőhely a községtől dél- délkeletre a Kardos-ér és a 84. sz. főút között helyezkedik el. A lelőhelyet átszeli a Sopron-Szombathely vasútvonal. A terület legnagyobb része szántóföldi művelés alatt áll. A lelőhelyet Stibrányi Máté 2008-ban végzett terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Stibrányi Máté: Terepbejárási dokumentáció, Sopron - Szombathely- Szentgotthárd vasútvonal nyomvonalán 2008. (KÖH 600/4303/2009).

Helyrajzi számok: 0193/8, 0193/9, 0193/10, 0193/11, 0193/12, 0193/5, 0193/4, 0193/3, 0185/4, 0193/6, 0190, 0193/7, 0185/3, 0185/2, 0185/5, 0185/6, 0185/7, 0185/8, 0202.

1.2.16. lelőhely. Keleti kertalja III. (68675).

Régészeti jelenségek: Felszíni telepnyom: késő bronzkor.

Leírás: A lelőhely a belterülettől keletre, a vasútvonal két oldalán helyezkedik el. A terület a Kardos-ér irányába enyhén lejt. A lelőhely túlnyomó része szántóföldi művelés alatt áll. A lelőhelyet Stibrányi Máté 2008-ban végzett terepbejárása alapján ismerjük.

Forrás: Stibrányi Máté: Terepbejárási dokumentáció, Sopron - Szombathely- Szentgotthárd vasútvonal nyomvonalán 2008. (KÖH 600/4303/2009).

Helyrajzi számok: 0211, 0210/14, 0213/8, 0213/5, 0213/3, 0213/4, 0213/6, 0213/7, 0210/3, 0210/4, 0210/5.

1.2.17. Azonosítatlan lelőhelyek:

Régebbi szakanyagokban két olyan lelőhelyet említenek, amelyeket a rendelkezésre álló információk alapján ma már kellő bizonyossággal nem lehet lokalizálni. Ezeket a lelet-előfordulásokat azonosítatlan lelőhelyként tartjuk számon, és mivel érdemben nem szólhatnak bele a településfejlesztési koncepció kialakításába, ezért külön nem tárgyaljuk őket.

1.2.18. Régészeti érdekű területek:

Mivel a régészeti lelőhelyek kiterjedése általában nem állapítható meg pontosan, ezért régészeti érdekű területnek számít a már ismert lelőhelyek közvetlen környéke.

A mai település helyén kereshetjük a középkori *Kövesd* régészeti emlékeit, ezért a régészeti érdekű területek közé tartozik a község teljes belterülete is.

A település határában a régészeti lelőhelyek túlnyomó része Kardos-ér folyását két oldalról kísérő völgyoldalakon vagy alacsonyabb dombtetőkön található. Ezeken a területeken a jövőben további régészeti lelőhelyek előkerülése várható, ennek következtében a patak *medrét két oldalról kísérő területek* régészeti érdekű területnek tekintendők.

1.3. A VÉDETT MŰEMLÉKI ÉRTÉKEK TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁRA:

1.3.1. Sopronkövesden nincs a világörökségi és a világörökségi várományos helyszín és terület.

1.3.2. Az országos építészeti örökség elemei:

A településen 1db műemlékileg védett építészeti érték található és 2db műemléki védelem alatt álló szobor. A szabályozási terv jelöli és az országos nyilvántartás tartalmazza ezek védelmét. A szöveges felsorolás az a HESZ függelékében is bekerül . A Forster Központ adatszolgáltatása alapján a közös műemléki környezetük a 29/3, 29/5, 42/2, 42/3, 42/4, 44, 151/2, 255/1, 277, 278, 279, 280, 284 hrsz telkeket érinti.

Helyszín megnevezés **Sopronkövesd, azonosító:5110**	*Cím:* **Kossuth Lajos utca**	*Hrsz:* ***43***	forrás: google
EOV, vagy WGS84 kordináták: −	*Műemléki törzsszám:* 3894	*Adatfelvevő:- dátum:* ***1958***	
Épület megnevezése: **Boldogságos szűz születése római katolikus templom**	*Építmény fajta:* **szakrális**	*Típus:* *Egyhajós csarnok*	
Jellemző stílus: Barokk és klasszicista	*Jellemző datálás:* 1430-1631-1855-1994	*Jelentősége:* országos, II. birság kategória	

Története: ”1430-ban említi oklevél a templomot először. 1631-ben az akkori evangélikus püspök látogatott el ide, tehát a lakosok még protestánsok voltak. 1644-ben már ismét római katolikus a templom. 1806-ban a templomot újjáépítik, s a Boldogságos Szűz születéséről nevezik el. 1855-ben restaurálták, Hild György soproni építész tervrajza alapján. Ennek köszönhetően külső homlokzati megjelenésében erős a klasszicista vonás. 1972-ben volt az utolsó nagyobb restaurálás. 1994-ben tetőcserepeket cseréltek, átfestették a templom belsejét, a szobrokat felújították.”

Leírása: „A hajó egyetlen négyzetes szakaszból áll, melyet cseh bolt fed, közepén kis lapos kupola emelkedik fel. A szentély keskenyebb, alaprajza téglalap, két homorú falrész kapcsolja a hajóhoz. A hajót a szentély felől két keskenyebb, az énekes karzat felé két szélesebb ív zárja le, melyek kettős félpilléreken nyugszanak. Az énekes karzat két vaskos pilléren nyugszik, ezek három ívet tartanak. A karzat fölé cseh bolt borul. A torony teljesen elébe ugrik a visszafogott szerény homlokzatnak. Sisakjának négy oldala óra íves párkánnyal zárt. Fedése bádog. Tetőzet fedése cserép. A a vakolt oldalhomlokzatokon nyújtott nagy ablakok engedik be a fényt a hajóba a magas térdfalak fölött. A szentély szabad sarkai egészen gyöngén lecsapottak.”

Forrás: GB fotó Google

Berendezése: A főoltárt XIX. sz. első feléből való. Faragták, Machle Béla soproni műhelyében Stornó Ferenc terve szerint. A főoltárképen Mária születését ábrázolja. A háttér elmosódott ködében Szt. Anna pihen az ágyban, elől Joachim és a szent rokonság a kisdeddel, gyönyörű színek, nemes vonalak jellemzik. A csoport felett megnyílik az ég; a barokk visszfénye képen az Úr lebegő alakja és egy mesterien megfestett röpködő angyal. A képet két korinthoszi oszlop szegélyezi. Két oldalt Szt. István és Szt. László királyunk barokk szobra áll. Nagyon szép a XVIII. sz. végéről való mellékoltár szoborcsoportja a keresztfával, Máriával, Szt. Jánossal és Magdolnával. A szószék egyszerű, kör alakú mellvédjén Krisztust ábrázolja a kerekes kútnál a szamaritánus asszonnyal. A hangvetőn a tízparancsolat táblája. A szószék, a padok klasszicista stílusúak.
A templomban **három harang lakik**, az első kettő a soproni Köchel János műhelyében készült 1764-ben, valamint 1791-ben. A harmadik Seltenhofer Frigyes soproni műhelyében készült 1850-ben.

Intézkedési javaslat: A továbbiakban is megtartandó a templom utcaképbe betöltött helye és szerepe, környezetében a közterület felújítás során, folyamatos takarást eredményező örökzöldek telepítését kerülni kell.
A lábazati és a párkányzatot kísérő vizesedés megszüntetése javasolt.

Szobor, képzőművészeti alkotás

megnevezés	*cím*	*hrsz*	
Padovai Szent Antal-szobor tsz: 3892, azonosító: 5111	***Kossuth u. 45 . előtt***	***29/4***	
Története: A ház előtt Padovai Szt. Antal-szobor, barokk, 1737. Lábazati posztamensre dór oszlop került. Az oszlop tetején áll a barokk szobor. A szent egyik kezében egy gyermek, másik kezében a kereszt, az egyház szimbóluma.			
Intézkedési javaslat: Térképző szerepe és állapota megőrzendő.			

megnevezés	*cím*	*hrsz*		
Assisi Szent Ferenc-szobra tsz:3893, azonosító:5112	***Sopronkövesd Kossuth u. 81.***	***29/5***		
A műemléki templomtól és a templomkerttől délre található a közterületen. A szobor barokk stílusú, 1712-ben emelték. Az alapzatra korinthoszi oszlop került. A barokkos vonalvezetésű íves lezárású fejezeten áll szent Ferenc. Az állítás dátumát az oszlopfőn címerpajzs keretezi.				
Intézkedési javaslat: Térképző szerepe, műszaki állapota megőrzendő.				

1.3.3. A helyi építészeti örökség települési értékleltára

Sopronkövesd község Önkormányzata Képviselő-testülete a 8/2011. (IV.25.) önkormányzati rendeletet hozta az épületek és természeti értékek helyi védelem alá helyezéséről. A rendelet célja, hogy azokat a helyi természeti és helyi építészeti örökséget képező elemeket, amelyek külön jogszabály alapján nem állnak országos védelem alatt – azok jellegzetességének és hagyományos megjelenésének megőrzése érdekében – helyi területi vagy egyéni védelembe (továbbiakban együtt: helyi védelembe) részesítse.

Helyi védelmet élveznek az alábbi épített elemek:

megnevezés	*cím*	*hrsz*	
volt kántortanítói lakás	Sopronkövesd, Kossuth Lajos út 84.	hrsz: 278.	
A lakóház (volt kántortanítói lakás) homlokzata és tetőszerkezetének kialakítása helyileg védett.			
Intézkedési javaslat:			

megnevezés	*cím*	*hrsz*	
fülkeszobor	Sopronkövesd, Kossuth Lajos út 43.	hrsz: 25	
A valamikori tejcsarnok oldalhatáron álló zárt homlokzatán található Páduai Szent Antalt ábrázoló fülkeszobor.			
Intézkedési javaslat: a felújított közterületi homlokzaton figyelemfelkeltő információs tábla elhelyezése indokolt.			

megnevezés	*cím*	*hrsz*
fülkeszobor	Sopronkövesd, Rákóczi Ferenc utca 30.	hrsz: 419/1.
A lakóház homlokzatán található „Magyarok Nagyasszonya a gyermek Jézussal” fülkeszobor		
Intézkedési javaslat:		

megnevezés	*cím*	*hrsz*
Szt László kápolna	Sopronkövesd, külterület, Agghegy	hrsz: 081/2
Homlokzata és belső kialakítása a benne lévő Szent László oltárképpel együtt helyileg védett. A homlokzat felújítására és a környezet rendezésére, tereprendezéssel a felszíni vízelvezetés megoldásával az elmúlt években került sor.		
Intézkedési javaslat: a felújított kápolna jó műszaki állapota megőrzendő.		

megnevezés	*cím*	*hrsz*
grófi magtár	Sopronkövesd, Kossuth Lajos út 84.	hrsz: 588/3-4
A grófi magtár épületek külső homlokzata és belső faszerkezete helyileg védett. Az 1 emeletes nyeregtetős épület környezetének meghatározó településképi eleme. Funkciója megváltozott lakóépületté alakult. A felújítás során megőrizték az egyszerű homlokzatot. A díszítést színezéssel képzett ablakkeretezés, párkányzati és pilaszteri festés adja.		
Intézkedési javaslat: a felújított magtárépület jó műszaki állapota megőrzendő.		

megnevezés	*cím*	*hrsz*
Lakóház	Sopronkövesd, Kossuth Lajos út 125.	hrsz: 78
A lakóház utcai homlokzata és udvari tornáca (hrsz: 78.)megmaradását helyi védelem biztosítja, mely hagyományos építési karaktereket őriz		
Intézkedési javaslat: a felújított épület műszaki állapota megőrzendő.		

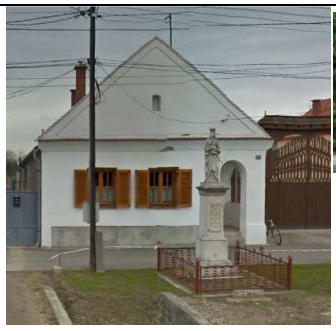

forrás:Google, 2004.-es tanulmány

megnevezés lakóház	*cím* : Sopronkövesd, Petőfi Sándor u. 9.	*Hrsz* hrsz: 400.	
tornácos parasztház, mögötte gazdasági épületrész– helyi, XIX. századi építési módot reprezentáló – külső megjelenése és belső eredeti szerkezeti elemei helyileg védettek.			
Intézkedési javaslat:			

2012 novemberében **kiegészítő tanulmány** készült a helyi értékvédelemi rendeletet megalapozó kulturális örökségvédelmi hatástanulmányhoz, amelyben javaslat született a Sopronkövesdi temető területének illetve a temető egyes sírköveinek, síremlékeinek helyi védelem alá helyezésére.

Temető, temetőrész kiterjedése (az érintett földrészletek helyrajzi számának felsorolása)	**Típus**: sírhelyes temető, 4 parcellára osztva.	**Stílus**: Az elmúlt 200 év kőfaragási és szobrászati stílusirányzatai megtalálhatók.
Jellemző datálás: II. katonai felmérési térképen már megjelenik a temető jelölés a mai helyén. Közel 200 éves folyamatos jelenlét.	**Jelentőség**: településszintű és kistérségi, soproni kőfaragó mesterek minőségi munkáit reprezentálja.	**Védelem**: egyes síremlékek sírhelyek helyi védettség alatt állnak, a történeti folytonosság településtörténeti elemeiként.
Temető (temetőrész) szerkezeti és tagoló elemei: A tengelyben áll a temető kápolna. A kápolnához vezető út tengelyére merőleges kereszt alakú út 2 kisebb és 2 nagyobb parcellára osztja a temető területét. összességében 21-22db síremlék képviseli a történeti folytonosságot, valamint a környékre jellemző kőfaragás, kőszobrászat értékeit. Fejfa, fejtámla, sírkő helyett itt jelképként emlékmű, szoborcsoport készült, a készítés korszakára jellemző stílus karakterekkel.		
Síremlék, sírjel és díszítmények, felirat, címer	A közel 200 év alatt az emlékmű szerű jelek maradtak meg, vagy azért mert az állíttató családnak volt jelentős szerepe vagy a személyiségnek volt jelentős a szerepe a településen.	

A helyi védelem alá vonásnak a jelentősége, hogy hosszú talán megakadályozza mindazon tárgyi emlékek, értékek megsemmisülését, melyek a település folytonosságának, múltjának a tanúi, ma már nem létező életformák, gazdasági viszonyok hordozói. A védelem alatt álló épületek megőrzése és fenntartása különböző kötöttségekkel és esetleges többletköltséggel, a felújítás, átépítés során kompromisszumokkal jár. A múltat őrző közvetítő elemek megmaradásának feltétele, hogy élő, használt elemei maradjanak a Sopronkövesdnek. Az évtizedekkel korábbra jellemező emberi léptékhez igazodó építészet és környezet újra az értékek közé kerülhet a védelmi szabályok korlátai között. Így a sajátos egyedi arculat megmaradhat, esetleg vonzó lehet az itt élők és az ide érkezők számára.

A településen még meglévő régi, értékes épületek Sopronkövesd régi arculatának meghatározója. Példamutató a népi építészeti emlékek megőrzése, úgymint a homlokzati arányok kialakítása, tagolása, díszítése a homlokzati anyagok használata.

1.3.4. A helyi építészeti örökség helyi védelemre méltó elemei:

Népi építési hagyományokat őrző helyi védelemre javasolt lakóházak:

megnevezés	*cím*	*hrsz*
lakóház	Sopronkövesd,	
Tornácos hajlított parasztház – helyi, XX. század elejére jellemző építési módot, homlokzati megjelenést mutat. Az utcafronton álló ház homlokzata tagolt az eresz magasságában oromzata keretezet, a kismértékű szellőzőnyílás kör alakú. Ablaka körül térben kiemelt vakolatkeretezés hangsúlyozza a kettős nyílást. A tornác utcára kifutó bejárathoz kapcsolódik		
Intézkedési javaslat: Védelemre javasolt. Külső megjelenése díszítő elemei, anyaghasználata, arányrendszere megtartandó. A vizesedés megszüntetetndő.		

megnevezés	*cím*	*hrsz*
lakóház	Sopronkövesd, Kossuth Lajos út. 205.	
Tornácos hajlított parasztház – helyi, XX. század elejére jellemző építési módot homlokzati megjelenést mutat. Az utcai rész hossztengelye az utcával párhuzamos, fedése is utcával párhuzamos gerincű, kontyolt nyeregtető cserepezéssel. Utcai homlokzata 4 tengelyes az ablakok osztásának magasságában osztópárkány jellegű vakolatdíszítés fogja össze az épületet.		
Intézkedési javaslat: külső megjelenése, díszítő elemei, nyílásai osztásban és anyaghasználatban megőrzendők, vizesedését meg kell szüntetni		

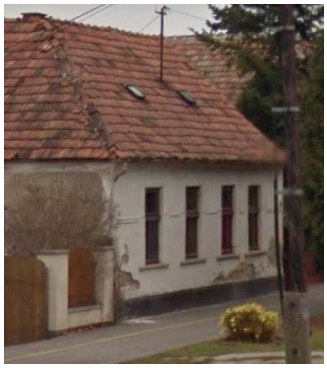

megnevezés	*cím*	*hrsz*
lakóház	Sopronkövesd, Kossuth Lajos út. 195.-199	
3 db, egymás mellett megmaradt hosszúház áll a Kossuth Lajos utca déli szakaszán. A két szélső orom-falas kialakítású, a középső az utca felé meredek tetőhajlással lekontyolt. A XX. sz. elejének lakóház típusait képviselik.		
Intézkedési javaslat: a használaton kívüliség miatt az eltelt 10 év alatt az épület műszaki állapota rendkívül leromlott. Külső megjelenése arányrendszere, anyaghasználata, díszítő elemei megtartandók.		

megnevezés	*Cím:* Sopronkövesd, Kossuth Lajos út. 117.	*hrsz*
lakóház		
Tornácos hosszúház – helyi, XIX. század végére jellemző építési módot homlokzati megjelenést mutat. A paraszt barokk lezárású oromfalnak neki futó cserépfedésű nyeregtető. Az eredeti karaktertől idegen személybejárati ajtóval és gazdasági kapuval. A hosszház cserépborítású nyeregtetővel fedett. Közterület felöli homlokzat díszítés, tagolás már nem ismerhető fel.		
Intézkedési javaslat: a nyílászárók eredeti állapothoz közelítése, homlokzati színezés harmonizálása javasolt		

megnevezés	*Cím:*	*Hrsz:*
lakóházak	Kossuth Lajos utca 55., 57.,	

A két lakóház azonos karakterű, eltérő megoldásokkal. Az 57. számú ház műszaki állapota lényegesen rosszabb, mint az 55. számú házé. A hosszúházak előkert nélkül épültek az utcafrontra. Cseréptetős nyeregtetővel fedettek, az egyiknél az oromfalnak fut a cserépfedés, a másiknál a fedésanyag zárja az oromfalat. A homlokzat magassági tagolását mindkét esetben párkányzat biztosítja, síkban tagolta, illetve ereszmagasságban a síkból kismértékben kiemelve. Az 55.sz-ú ház tornáca beépült, nyomai már nem fedezhetők fel.

Intézkedési javaslat az épület műszaki állapota javítandó. Bontás előtt dokumentálandó a helytörténeti gyűjtemény számára.

megnevezés	*cím*	*hrsz:*
lakóház	Kossuth Lajos út 179.	

Oldalhatáron álló, földszintes tornácos hosszúház. Utca felé kontyolt nyeregtetővel fedett épület. A tetőfedő anyaga cserép. Az utca felé kéttengelyes homlokzatra kifutó tornácbejárattal. Az oldalkert irányába az épület teljes hosszában végig fut a tornác, az udvar felé pillérek zárják. A pilléreken az ablak szemöldök magasságában egyszerű tagozat töri meg a magasságot.

Intézkedési javaslat az épület műszaki állapota javítandó. Bontás előtt dokumentálandó a helytörténeti gyűjtemény számára.

megnevezés	*cím*	*hrsz:*
orvosi rendelő	Kossuth Lajos út 65.	

A település egyetlen szecessziós villa épülete, előkertes oldalhatáron álló beépítéssel.

Az épület alápincézett, nagy belmagasságú kiemelt földszinttel tetőtér beépítéssel. Tetőforma tagolt bonyolult, szintmagasságú kiemelésekkel felépítményekkel. A fedése cserép.

Az utcai homlokzat hármas tagolású. Homlokzat díszítését vakolatból színezéssel képzet nyújtott arányú ablakkeretezés, lábazati összefogás és a visszafogott szemöldök párkány adja.

Intézkedési javaslat az épület nem rég felújított, műszaki állapota jó.

megnevezés	cím	hrsz
lakóház	Kossuth Lajos utca 17.	

Utcával párhuzamos hossztengelyű hajlított ház. Homlokzata 4 tengelyes, szecessziós ablakmérettel és ablak osztással. Az ablakok körül festett vakolat keretezés. A kontyolt nyeregtető cseréppel fedett.

Intézkedési javaslat az épülethomlokzata nem rég felújított, műszaki állapota jó. Az épület karakterét adó eredeti ablakosztások megmaradtak.

1.3.5. Területi védelem

A település szerkezeti elemeinek, beépítési jellegének, karakterének megőrzése érdekében a korábbi tervek területi védelem kijelölését is javasolták.

A védelem keretében külön nem szükséges a falu településszerkezetét (utcahálózat, telekszerkezet, beépítési mód, építési vonal, településszerkezeti és település környezet szempontjából jelentős zöldterület) helyi területi védelemmel illetni, ennek keretében: a „falumag" sem kíván külön védelmet. A kialakult szabályozási szélességek nem változnak, nem szűkülnek, nem növekszenek. Nem változik a beépítési mód sem és nem alakul át az előkertek mérete sem. A közterületi környezet az, ami elsősorban a településkép alakításában játszik fontos szerepet. A terület épületei építészeti minőség szempontjából egyedileg kevésbé értékesek, azonban összességében, megjelenésében a telekosztással és mára már ritkán elfogadott, előkert nélküli jellegzetes beépítéssel együtt értéket, a település sajátos arculatát adják.

A régi utcaszerkezet- belső úthálózat sajátossága az egyutcás településszerkezet.

1.3.6. Egyedi tájérték

Az egyedi tájértékek közé csak azok az elemek kerülnek amelyek országos, helyi vagy egyéb védelem alatt nem állnak, de a településnek meghatározó egyedi elemei.

Péter-major

A major északi kapujánál, vadgesztenyefák között posztamensen álló korpusz fogadja a Péter-majorba érkezőt. A feszület a sopronkövesdi hármas egységet követi (melynek szép példái találhatók a temető védelemre javasolt síremlékei között). A lábazat, a posztamens, a feszület kétféle textúrájú kőből készült. A posztamens feliratmezőjét faragott lábazati és osztópárkány, valamint bimbós fejezetű oszlopok szegélyezik, keretezik. A felirat olvasható, az együttes eredeti, egyedi tájértéknek tekintendő.

Megőrzése, védelme jókarban tartása javasolt.

A volt vadászház Péter-major jó műszaki állapotban lévő épülete. Felújításánál szem előtt tartották a népi építészet arányrendszerének megőrzését. Így megmaradt a homlokzatmezők és a tetőfelületek, valamint a nyílászárók és a falmezők kedvező aránya, az oromzatot osztó párkányzat, a sarokpilaszter és ablakkeretezés.

	Kotecsi kapu – Vasfüggöny emlékhely 2014.-ben az eredeti kapu helyén, az elektromos jelzőrendszer egy rövid szakaszon mementóként felépült.	2011.-ben augusztus 14.-én állították fel és avatták fel az új Mária a gyermekkel képet. A kép hordozója faragott kopjafa	

	Az Agg-hegy felé vezető útnál áll az 1864.-ből származó Szentháromság szobor. Az egymással szembeforduló hagyományos ábrázolást a szentlélek foglalja hármas keretbe. A szobor-csoport neogótikus díszítésű oszlop tetején áll. A szobor felújítására és rendezésére is sor került 2012.-ben. A lábazati részben neogótikus fülkében Mária fülkeszobor van.	Az I. világhábo-rúban hősi halált halt Hulcz János emlékműve a belterülettől észak-ra a 84. számú főút mellett található. Az emlékmű két részre tagolható, négy-zetes lábazatra állított posztamens felírat mezővel és e felett a Piéta alak-jával a kőkereszt előtt.	

	Belterületen a Kossuth Lajos út északi részén a 100. számú lakóépület előtt a közterületen áll Mária szobra. A talapzat és a nyolcszögletű oszlop a XIX. század második felének eklektikus stílus jegyeit hordozza. A földgömb kapcsolja össze a földi és égi világot.

1.4. Településszerkezet

A térséget és a közigazgatási területet a 84. számú Balatonederics – Sárvár - Sopron másodrendű főút nyomvonala északnyugat-délkeleti, illetve a 8628 j. Pinnye - Sopronkövesd összekötő út északkelet-délnyugat tengellyel osztja fel. Sopronkövesd belterülete és történeti magja a 84.számú főút és a 8628. j. összekötő út kereszteződésénél jött létre, örződött meg. Ezeknek az utaknak a vonalvezetését követve jött létre a település belterületének utcahálózata a XX. század folyamán, az útifalu folyamatos, fokozatos átalakulásával. A település külterületének keleti részén erdős területek találhatóak a közigazgatási határig, míg a nyugati külterületi részeken üzemtervezett erdőterületek (Határ-erdő) találhatóak. A mezőgazdasági területek foltszerűen a középső részeken jelennek meg.

A település szerkezete alapvetően egyutcás faluszerkezetből alakult ki, a mai 84-es számú főút mentén. A falu mára több mint 2 km-es hosszúságban nyúlik el a főút mentén. Erről nyílnak merőlegesen a lakóterületeket feltáró mellékutcák. A település központja a fontosabb intézményekkel (templom, Polgármesteri Hivatal, posta, iskola, óvoda) egy tömbben a falu közepén, a 84-es út, és a Nagylózsi út csomópontjánál alakult ki.

A mai településszerkezetet meghatározó fontosabb elemek:

- A település területét északi-dél irányban átszelő 84 számú Balatonederics – Sárvár - Sopron másodrendű főút ,
- Az ezzel párhuzamosan haladó Szombathely – Sopron - Ágfalva (Ausztria) nyomvonalon közlekedő országos törzshálózati vasútvonala,
- A közigazgatási területen haladó északkelet délnyugat irányú 8628 j. Pinnye-Sopronkövesd összekötő út,
- A nyugati területen folyó és a belterületet lekeresztező Kardos-ér (Füles-patak).

A településszerkezet jövőbeni alakulását jelentősen befolyásolja majd a kiépítés előtt álló Diós allé, mely egyik irányban kapcsolatot teremt a határ túloldalán lévő Füles (Nikitsch) községgel, másik irányban pedig a - vasútvonal fejlesztésével szükségessé váló különszintű csomóponton keresztül–a tervezett M9-es autópályával.

1.5. Telekstruktúra és az utcavonal-vezetés

A község területén a telekszerkezetet nagymértékben az úthálózat alakította. Jellemzően az utat kísérően, egymás mellé sorolt, keskeny és mély telkek rendszere jött létre – ezek egy része ma is megtalálható- a mai Kossuth Lajos, Rákóczi Ferenc és Iskola utca mentén. A telkek szélessége 9-24m körüli, a telekmélység a telek elhelyezkedésétől függően változik 60m-től 190m-ig. Területi méretük meghaladja az 1500 m2-t. A település déli részén található patak miatt, a mély fekvésű területek nem épültek be. Az épületek jellemzően az utcavonalra épültek, előkert nélkül (az újonnan épültek néhány kivételével), az épületek a telkek kedvezőtlen tájolású északi oldalán állnak. Karakterét tekintve az utca képe mára már elég vegyes, vagyis jellemző karakter nem határozható meg. Található átalakított háromosztatú ház, nagyobb hajlított ház, néhány kockaház, valamint az elmúlt 30-40-évben épült stílus nélküli épület. Néhány épületet leszámítva, a hagyományos népi építészetet tükröző értékes épületek már szinte teljesen eltűntek vagy átépültek a területen. A főutcán átépített lakóépületek találhatók többségben, ezek is főleg a kockaház, illetve a 80-as években épült házak.

A település északi része, amely a XX: sz. második felében alakult ki, más arculatot képvisel, szabályos út- és telekstruktúra jellemzi. A telekosztás már normatív szemléletű. A telkek átlagosan 20 m szélesek, területük 1500 m^2.

A község újkori arculatát jelentik az 1960-as években épített „kockaházak": Jellemzően négyzetalaprajzot közelítő, mintegy 100 m^2 alapterületű kéthelység soros háztípusok, sátortetővel.

Sopronkövesdre a laza beépítettség a jellemző, csak a XX. század második felében történt telekosztások esetében - Jókai Mór utca és környéke- figyelhető kisebb méretű telekalakítás, ahol a beépítettség közelít a megengedetthez. A falusias lakóterületnél a hatályos szabályozás 20% és 25%-os beépítettséget irányoz elő. A település telkeire nem jellemző a lehetőség kihasználása, jellemzően15% alatt vannak jelenleg beépítve a telkek.

1.6. Utcakép, utcakép részlet, egyéb településkarakter elem

A templom épülete, léptékénél fogva az egyik legmeghatározóbb épülete a településnek.

Értékes látképi eleme a főutcának tekinthető Kossuth Lajos utca mentén jelenik meg. A műemléki római katolikus templom központi elhelyezkedése vonzó lehet a településen átutazó- vagy sétáló látogatók, az itt élők számára. Az egyhajós homlokzati sík elé épített torony központ meghatározó hangsúlyos elem. Délről kapcsolódik a templom előtti térhez a világháborús emlékmű parkosított, utcabútorral kialakított hangsúlyos környezete. A település ezen része gondozott, rendezett, nyugalmas hangulatot áraszt.

Az országos főút átkelési szakaszára változatlanul a kiteresedő közterületi tágasság a jellemző. A nyílt árkos csapadékvíz elvezetés zöld sávként kíséri az útburkolatot. Egységes, helyi sajátosságú arculatot adó fasor nem szűkíti a légtérarányt. A járdát kísérő rózsasor színesíti a közterületet egyedi hangulatot ad. A tuják, hamis ciprusok, örökzöldek tájidegen elemként jelennek meg. A beláthatóságot, az átláthatatlanságot fokozzák, a közlekedésbiztonságot veszélyeztetik.

Az utcaképet formáló épületsor egységesnek tűnő, általában földszintes épülettömeg a meghatározó. Az épületszélesség változatos az utcára merőleges hosszházak és az utca tengelyével párhuzamos épülettömegek váltják egymást, egységes karaktert nem jelenítenek meg. A tetőformákban is a változatosság tapasztalható, létesült nyeregtető, kontyolt nyeregtető, tetőtér beépítés oromfalas tetőfelépítménnyel tetőtéri erkéllyel, sátortető, nyújtott sátortető.

Az utcakép védelmet a szabályozás biztosítja. A földhivatali ingatlan nyilvántartás szerinti közterületi szélességek megtartásával és a kialakult léptékhez igazított építési paraméterekkel. A közlekedési zöldfelületek igényes fenntartása is védelmet jelent.

Az utcakép a hagyományos beépítés olyan jellegzetessége, még fennmaradt, összefüggő vagy egységesen helyreállítható része, amely a jellegzetes helyi építészeti formavilágot mutatja és védelemre érdemes. Sopronkövesden csak 1-2 helyen maradt meg egymás mellett 2, vagy 3 hosszház 80-100 évvel ezelőtti építészeti karaktert és életformát tükrözve Ezért a szabályozási terven a hagyományos utcakép megőrzésére kijelölt terület nem szerepel. A 80 éves vagy 80évet meghaladó korú épületek sok esetben rendkívül avultak. Az arány- és léptékrendszer, valamint a jellegzetes anyaghasználat megtartásával újraépítve példái lehetnek a történeti folytonosságnak.

1.7. Építményrészlet vagy az alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás

a településen fellelhető építményrészek, az alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás jellegzetességeinek ismertetése az országosan, vagy helyileg védett egyedi építészeti értékeknél, védelemre javasolt értékeknél lelhető fel. Az építészeti értékek egyes elemei külön nem kezelhetők, egységben képviselnek értéket örökségvédelmi szempontból és építészettörténeti folytonosságot tekintve.

Gazdasági társadalmi szempontból azonban semmilyen értéket nem képviselnek. Ezért rendkívül gyakori hogy az épület tömege esetleg megmarad, de a díszítések homlokzati hőszigetelés kapcsán lekerülnek a homlokzatról, pilaszterszerű vakolat jelzések, ablakkeretezések lekerülnek a homlokzatról. A nyílászárók is többségében megsemmisülnek az energetikai követelmények és pályázatok miatt. Csak egy-két helyen lelhetők fel az eredeti ácskapuk, palló vagy kapcsolt gerébtokos ablakszerkezetek a keletkezésükkor kialakított osztásokkal, tagolásokkal.

A földszintes, kisebb - nagyobb belmagasságot befogadó tömegformálás, az utcaszinthez, járdamagassághoz képest kismértékben megemelt padlószint, a vakolt homlokzat, az oromfalas, vagy kontyolt nyeregtető, valamint a cseréptető alkalmazása még mindig meghatározó a településen.

1.8. Táj- és kertépítészeti alkotás, növényzet,

Helyi védett természeti elemek

- A település területén helyi területi védelem alatt áll a 081/2. hrsz-ú földrészlet, melyen található természeti érték a téltemető (Eranthis hyemalis) a február végén nyíló apró, egyvirágú növény, valamint a terület tölgyfái, fenyőfái.

- Helyi egyedi védelmet élvez a Községháza épülete északnyugati sarkánál lévő páfrányfenyő (Ginkgo biloba).

A település jelentősebb természetközeli állapotú értékei, területei, melyek helyi védelem alatt nem állnak:

- A Kardos-ér (Füles-patak) környezete, mint természetközeli állapotú vízfolyás. A patak medre egyben értékes vizes élőhely is, a település zöldfelületi rendszerében „zöldfolyosóként" funkcionálva köti össze a község területének értékes zöldfelületeit – gyepeket, erdőket. A medret kísérő vízi-, vízparti növényzet, a vizes élőhelyek láncolata bizonyos helyeken természet közeli állapotokat mutat.

Natura 2000 területek, mint kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési területek.

- a Rábaköz NATURA 2000 területbe tartoznak a település Dél-keleti oldalán található erdőterületek
- Határmenti-erdők NATURA 2000 területbe tartoznak Sopronkövesd nyugati határában lévő erdőségek

Az országos ökológiai hálózatba tartozó védett területek megegyeznek a NATURA 2000 területekkel

1.9 Régészeti szempontú védettségek:

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek *„ex lege"* általános védettséget élveznek. **A település közigazgatási területén külön rendeletben fokozottan vagy kiemelten védett régészeti lelőhely nem található.**

1.9.1. Az örökségi értékek elemzése

A Sopronkövesd területén található régészeti lelőhelyeken a népvándorláskor kivételével minden nagyobb régészeti korszak hagyatéka megtalálható. A lelőhelyek legnagyobb része hajdani telepek, települések emlékanyagát őrzi. Két lelőhelyen maradt ránk temetkezési emlék. A régészeti jelenségeken belül külön csoportot képez a község középkori eredetű temploma és templom körüli temetője.
Az őskor kivételes gazdagságban képviselteti magát Sopronkövesd környékén: mindösszesen kilenc lelőhelyen kerültek elő prehistorikus régészeti emlékek, melyek többsége az újkőkor és a bronzkor időszakát reprezentálja. A lelőhelyek túlnyomó része egykori települések emlékanyagát őrzi. Az *1. lelőhelyen* temetkezési emlék is napvilágot látott: Nováki Gyula 1959-ben bronzkori urnát talált a Homokbánya területén. A *8.*, és a *10. lelőhelyen* előkerült csiszolt kőeszközök minden bizonnyal a neolitikus népesség hagyatékához tartoznak. Az őskori települések többsége jól láthatóan a kedvező életfeltételeket nyújtó Kardos-ér völgyében koncentrálódik: mindkét oldalon végig követve patak folyását. A római kor régészeti emlékei öt helyen kerültek elő. A császárkori települések száma alapján a római korban a település környéke meglehetősen sűrűn lakott volt.
Népvándorlás kori leletek a község területén eddig még nem kerültek elő. A középkor időszakát kilenc lelőhely képviseli. A középkori lelőhelyek túlnyomó részén települési emlékek kerültek elő, melyek mindegyike a középkori Kövesd faluhoz köthető.
Sopronkövesd kiemelkedő településtörténeti emléke a középkori eredetű római katolikus templom (*7. lelőhely*). A templomot 1430-ban említik az írott források. Az 1683-as törökdúlást követően 1713-ban a templomot javításra szoruló épületként írják le. A templom a 18. század végére ismét romos állapotba kerül. 1806-ban Széchenyi Ferenc klasszicista stílusban újjáépítteti, majd 1855-ben ismét restaurálják. A Kisboldogasszony templom állapotfelmérő bejárása és a környékét érintő terepbejárás tanulságai alapján a középkori templom a mai római katolikus templom környékén (nem kizárt, hogy esetleg a helyén) lehetett.
A *6, 7.* és a *14. lelőhelyen* előkerült telepjelenségek a középkori falu központi településgócához köthetőek, míg a *8, 10, 11, 12, 13.* és a *15. lelőhely* attól térben különálló – ideiglenes, időszakos - települési egységek régészeti maradványa lehet.

2. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE:

2.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése.

A településrendezési terv felülvizsgálata során elsősorban gazdasági, rekreációs, lakóterületi, közlekedési célú fejlesztési elképzelések fogalmazódtak meg.

A nagyobb területi igénybevételű fejlesztések a fentiek sorában a következők:

- A már meglévő szélerőmű park bővítése a mezőgazdasági területeken a település keleti közigazgatási határa közelében. (hoszútáv)
- gazdasági területek fejlesztése a Nagylózs irányába vezető országos főút mellett, valamint az északnyugati belterületi határnál (AUTOLIV Kft., Troges Air-Technik Kft) (rövid és középtáv)
- sport célú fejlesztés, futókör és szabadtéri sportpark kialakítása a tó mellett. (rövid és középtáv)
- lakóterületek bővítése a Jókai utca környékén, Liliom utcától észak-nyugatra eső területeken (05/26hrsz) (középtáv)
- települési kerékpárút (rövidtáv)
- az infrastrukturális fejlesztések közül a legjelentősebbek a belterületet északról elkerülő út és a gyorsforgalmi út - településrendezési terv léptékénél magasabb szintű beruházások, jelen tervben nem vizsgáljuk a hatásaikat (Hosszútáv)

Területi igénybevétel nélküli fejlesztési elképzelések:

Az előbbiek mellett kiemelt jelentőséggel bír Sopronkövesd számára a településközpont fejlesztése.

- Sopronkövesd településközpontjának fejlesztés – funkcióváltás és fő tér kialakítása, részben megvalósult de a továbbiakban is fontos cél a megjelenésének és szerepének erősítése.
- Járdafelújítások és díszburkolatok kialakítása a központi részeken.

- Péter major fejlesztése új hűtőház és raktár, az állattartó telep korszerűsítése. 2012.-ben kezdődött fejlesztések kiteljesítése.
- Gazdasági és egyúttal rekreációs fejlesztést, a tervezett ranch kialakítása és az istálló felújítása

2.2. A felsorolt változások hatásai:

2.2.1. A várható változások hatásai a régészeti örökségre

Területhasználat és területi állapot a kulturális örökség összefüggés-rendszerében

Az *1.* és a *7. lelőhely* kivételével a régészeti lelőhelyek területe vagy annak nagyobb része szántóföldi művelés alatt áll. Az intenzív talajművelésnek (elsősorban a mélyszántásnak) a lelőhelyeken negatív hatásai vannak. Amennyiben fennmarad az intenzív talajforgatásos művelés (ami várható a földvédelmi törvény és a támogatási rendszerek miatt), akkor jelentős károk keletkezhetnek a kulturális örökség elemeiben.

Az egykori homokbánya és részben szeméttelep területén fekvő *1. lelőhely* esetében a legnagyobb a régészeti értékek pusztulásának a mértéke. **A megnyitott, kitermelt területen már minden bizonnyal megsemmisültek a régészeti jelenségek.** Az utóbbi években a területet rekultiválták, a bányagödör és a szeméttelep maradványait eltüntették. Így a szeméttelep rendezési munkálatai (földmunkái) során már nem sérülhettek a telken már fel nem lelhető régészeti értékek.

A 7*. lelőhely* és a *6. lelőhely* egy része a település beépített területén helyezkedik el. A már beépített és további fejlesztésre kijelölt lakó és gazdasági területek esetében, valamint a szélerőmű-park fejlesztésre kijelölt részeinél is fenn áll a régészeti lelőhelyi érintettség Ezeken a lelőhelyeken a különféle építkezések és infrastrukturális beruházások miatt a régészeti jelenségek bolygatottsága nagymértékű, és a jövőben további veszélynek vannak kitéve.

Fontos megjegyezni, hogy a község teljes beépített területén várható régészeti leletek, elsősorban középkori településmaradványok előkerülése. Amennyiben feltételezésünk helytálló, akkor ezek a régészeti értékek úgyszintén jelentős mértékben károsodtak az elmúlt évszázadok alatt, és veszélyeztetettségük a jövőben is fennáll.

Sopronkövesd közigazgatási területén a régészeti lelőhelyek száma jelenleg: tizenhat. Közülük egyik sem áll fokozott vagy kiemelt védelem alatt. A régészeti lelőhelyeken a népvándorláskor kivételével minden nagyobb régészeti korszak emlékanyaga megtalálható. A lelőhelyek legnagyobb része hajdani telepek, települések emlékanyagát őrzi.

A régészeti lelőhelyek területén folyó intenzív talajművelésnek negatív hatásai vannak. A művelési módok megváltoztatásával a káros folyamatok megállíthatók.

Az új lakóterületi, gazdasági területi fejlesztések és a szélerőmű-park, valamint a napelem park egyes elemei nyilvántartott régészeti lelőhelyet érint. Az itt tervezett beruházások jelentősen veszélyeztetik a régészeti értékek megmaradását. Emiatt javasolt a fejlesztési terület lehatárolásának olyan jellegű korrekciója, hogy a régészeti lelőhelyet és a lelőhely közvetlen környezetét ne érintse.

Fontos továbbá, hogy a 7. és részben a 6. lelőhely a templom területén és annak közvetlen környezetében helyezkedik el. Ezeken a lelőhelyeken a különféle építkezések és infrastrukturális beruházások miatt a régészeti jelenségek bolygatottsága nagymértékű, és a jövőben további veszélynek vannak kitéve.

Az Autoliv Kft. telephelye melletti gazdasági terület tervezett bővítése régészeti érdekű területen valósul meg. Itt jelenség lelet még nem került elő nyilvántartott régészeti lelőhely nincsen. A község teljes belterülete is régészeti érdekű területnek minősül, amin elsősorban középkori településmaradványok előkerülése várható. Felhívható a tulajdonosok, a beruházók és a kivitelezők figyelme, hogy ha földmunkák közben régészeti emlék vagy lelet kerül elő, a munka felelős vezetője köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni, és a jegyző útján a Hivatalnak azt haladéktalanul bejelenteni. A feltárásra jogosult intézmény intézkedéséig köteles a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről - a felelős őrzés szabályai szerint - gondoskodni.

2.2.2. A fejlesztési célok hatásai a történeti településre, település- és tájszerkezetre

A kialakult meglévő és megmaradó településhálózatban és a valós tájhasználatban jelentős változás nem várható. A meglévő területhasználatok közül jól prosperáló gazdasági és lakóterületi területek további fejlesztése várható, jellemzően a kialakult beépülésekhez kapcsolódóan. Vagyis a már meglévő lakóterületek szerves folytatásaként a belterületen belüli kertek és a belterülethez közvetlenül kapcsolódó kertek, mezőgazdasági területek igénybe vételével. A gazdasági területek is a szervesen kapcsolódó mezőgazdasági területek irányába fejlődnek. Mindkét fejlesztési cél a már kialakult lépték keretén belül folytatódik, így a tájszerkezetre kedvezőtlen hatása nincsen.

A településhálózatban Sopronkövesd gazdasági szerepe tovább fog erősödni és vélhetően lakóhelyként is egyre többen választják majd amennyiben ennek lehetősége az új lakóterületeken adott lesz.

A fejlesztések léptéke és ellenőrzöttsége, engedélykötelessége miatt a településképi sziluett változása fokozatosan fog megjelenni, a gazdasági fejlődéssel és vonzó lakókörnyezettel együtt a beépített területek növekedése lesz megfigyelhető. Kompaktabbá válik a település északon a főút és a vasút közötti területen és délen a meglévő lakóterületek 1-2 utcányi bővítéseként. A bővítés után is a településképet a lakókertek látványa zárja majd le.

A szélerőmű-park további bővítése – amennyiben a jogszabályi környezet lehetővé teszi, ugyancsak tájhasználati változást fog előidézni. A legjelentősebb hatást a gyorsforgalmi út nyomvonala jelenthet, azonban ennek tervezése és hatásvizsgálata nem településrendezési tervi kérdés.

A fenti fejlesztési elképzelések a településhálózatra és tájhasználatra negatív hatást nem jelentenek.

2.2.3. Történeti településszerkezetet érintő következmények

A településrendezési eszközöknek nincs jelentős hatásuk a történeti településszerkezetet érintően. A történeti településmagban kialakult úthálózat változatlan marad, kiszélesítésére, szabályozására nincs szükség, korábban sem volt és a jövőben sem lesz erre vonatkozóan változtatási igény és kötelezés. Változatlanul az országos főút marad a település főútja és központi része. A térbeli növekedés a meglévő utcahálózathoz kapcsolódó kiszolgáló utak rendszereként bővül.

A helyi építési szabályzat a kialakult állapothoz igazodva határozta meg az egyes építési övezetek beépítési paramétereit, figyelembe véve a korábban elfogadott szabályzat által biztosított építési jogi kereteket, a már megengedett paraméterekhez képest szigorítás nem tervezett. Csak a jogfolytonosság tud harmonikus települési arculatot megjeleníteni. Az épületek elhelyezésénél, előkert meghatározásnál szintén a kialakult beépítéshez történő illeszkedést rögzítette és rögzíti majd az építési szabályzat.

2.2.4. Természeti, táji hatások

A táji adottságokhoz igazodó, a természeti értékeket megőrző mezőgazdasági termelés, valamint a biológiai sokféleség és védett területek fennmaradásának biztosítása a tervezés, besorolás és szabályozás alapja, így természeti táji változások nem várhatók.

Az új fejlesztésre kijelölt területek természetvédelmi vagy táji szempontból nem védettek, értékes élőhelyről vagy egyéb védendő értékről nincs tudomásunk.

A fejlesztések időben elhúzódva, a következő 10 évben fokozatosan fognak megvalósulni, a meglévő beépített területek szerves folytatásaként. A település fejlesztési elképzelései a táji értékekkel nem ellentételesek, a jól fejlődő és gazdaságilag erős közösség a „Zöld szívű falu" jelmondattal és koncepcióval évről évre a települési zöldinfrastruktúra fejlesztésén dolgozik, ami egyértelműen pozitív.

2.2.5. A települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre gyakorolt hatás.

Kedvezőtlen hatása nincs a fejlesztéseknek. Többségében a történeti településmagon kívül valósulnak meg az elhatározott fejlesztések időben fokozatosan. A településmag térarányát, léptékét nem változtatják meg. Nem változnak meg a településmag rálátási és kilátási viszonyai sem.

Nyilatkozatok

Alulírott, **Takács Károly**, régész, nyilatkozom, hogy a 395/2012. (XII. 20.) Kormányrendelet 3. § (1) bekezdésének a) pontja szerinti előírásnak megfelelően szerepelek az adott örökségvédelmi szakterületre vonatkozó szakértői névjegyzékben.

Régész diploma száma: 1510/2000 (ELTE-BTK).

Szakértői engedély regisztrációs száma: R4XH98

Nyilvántartásba vétel sorszáma: 17/2011

Az általam ellenjegyzett örökségvédelmi hatástanulmány az örökségvédelmi jogszabályokkal és a hatósági előírásokkal összhangban készült, a tanulmányban szereplő tervezett megoldásokra vonatkozó javaslatok azoknak mindenben megfelelnek.

Győr, 2016. december 14.

/Takács Károly/

Alulírott **Wolf Beáta**, mint Üllő város településrendezési eszközeinek és az ehhez készülő örökségvédelmi hatástanulmány műemléki területi munkarészének készítője nyilatkozom, hogy:

a tervezett megoldás megfelel az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak, valamint az örökségvédelmi hatástanulmány műemléki területi munkarészének elkészítésére jogosultsággal rendelkezem.

Budapest, 2016. február 20.

Wolf Beáta
okl. építészmérnök
vezető településtervező
TT/1É 01-2384

Függelék az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarészhez készített fejezeteihez a 2016. decemberi jogszabályi környezet szerint.

Törvényi és jogszabályi környezet:

A régészeti lelőhelyekre, a régészeti kutatásra és a régészeti leletekre vonatkozó főbb jogszabályok:

1997. évi CXL. törvény – a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről

149/2000. (VIII. 31.) Kormányrendelet – a régészeti örökség védelméről szóló Európai Egyezmény kihirdetéséről

2001. évi LXIV. törvény – a kulturális örökség védelméről

191/2001. (X. 18.) Kormányrendelet – az örökségvédelmi bírságról

14/2010. (XI. 25.) NEFMI rendelet – a kulturális javak kiviteli engedélyezéséről

303/2011. (XII. 23.) Kormányrendelet - a történelmi emlékhelyekről

2012. évi CLII. törvény - a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény módosításáról

2012. évi CXCI. törvény - a kulturális örökségvédelemmel kapcsolatos egyes törvények módosításáról, ami beépül a módosított jogszabályokba.

45/2012. (XI. 30.) EMMI rendelet - a kulturális javakkal kapcsolatos hatósági eljárásra vonatkozó szabályokról

439/2013. (XI.20.) Kormányrendelet - a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről

199/2014. (VIII. 1.) Kormányrendelet - a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központról

2014. évi CVI. törvény - a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény és az azzal összefüggő törvények módosításáról, ami beépült a módosított jogszabályokba.

39/2015. (III. 11.) Kormányrendelet - a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról

13/2015. (III. 11.) MvM rendelet - a régészeti lelőhely és a műemléki érték nyilvántartásának és védetté nyilvánításának, valamint a régészeti lelőhely és a lelet megtalálója anyagi elismerésének részletes szabályairól

A 2001. évi LXIV. törvény és végrehajtási rendeletei alapján a régészeti területeket három kategóriába lehet besorolni:

1. fokozottan vagy kiemelten védett régészeti lelőhelyek
2. nyilvántartott régészeti lelőhelyek
3. régészeti érdekű területek.

1. Védett régészeti lelőhelyek esetében:

A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhely kategóriába kell sorolni. Kiemelten védett az a lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír. Fokozottan védett az a régészeti lelőhely, melynek tudományos jelentősége megállapítható, és egy nagyobb tájegységre nézve kiemelkedő fontossággal bír. A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeken nem lehet olyan tevékenységet folytatni, amely a lelőhelynek akár részleges állapotromlását eredményezheti. (*2001. évi LXIV. tv. 13. §)*

2. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében:

„A nyilvántartott régészeti lelőhelyek általános védelem alatt állnak (2001. évi LXIV. tv. 11. §). A régészeti lelőhelyeket - a fenntartható használat elvének figyelembevételével - csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak (2001. évi LXIV. tv. 9. §).

A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban és eredeti összefüggéseikben kell megőrizni. A földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal a régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni. A régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el. A régészeti feltárások költségeit - a mentő feltárás kivételével - annak kell fedeznie, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált. (2001. évi LXIV. tv. 10. és 19. §)

A nyilvántartott régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén megelőző régészeti feltárást (régészeti megfigyelést, próbafeltárást vagy teljes felületű feltárást) kell végezni. (2001. évi LXIV. tv. 22. § (1) bekezdés)

Régészeti megfigyelést kell előírni, ha a tervezett tevékenység nem vagy csak csekély mértékben érinti a nyilvántartott régészeti lelőhelyet és a régészeti örökség elemeit, továbbá ha a régészeti örökségi elemek előfordulása szórványos, vagy ha a beruházással kapcsolatos földmunka mélysége nem éri el a régészeti örökségi elemek jelentkezési szintjét, vagy a régészeti lelőhely korábbi bolygatása esetén. Próbafeltárást kell előírni, ha előzetes régészeti dokumentáció nem áll rendelkezésre, vagy annak készítéséhez nem végeztek próbafeltárást, valamint, ha földkiemeléssel nem járó alapozási technikával tervezett beruházás valósul meg, illetve ha a nyilvántartott régészeti lelőhely jellege, intenzitása, térbeli kiterjedése vagy rétegsora nem ismert.

Teljes felületű feltárást kell előírni, ha a beruházással érintett lelőhely vagy lelőhelyrész hazánk múltjának nagyjelentőségű, egyedi vagy pótolhatatlan forrása, vagy ha a beruházás történeti városmag területén valósul meg. (2001. évi LXIV. tv. 22. § (3) bekezdés)”

Régészeti feltárás feltárási engedély alapján végezhető. Az engedélyt a fővárosi és a megyei kormányhivatalok (a továbbiakban: hatóság) adják ki. A régészeti feltárásra vonatkozó szerződést a beruházónak a feltárásra jogosult intézménnyel kell megkötnie. (2001. évi LXIV. tv. 20. § (1) és (2) bek.; 2001. évi LXIV. tv. 22. § (5-10) bek.; 1997. évi CXL. tv. 45/A §; 39/2015. (III. 11.) Korm.rendelet 4-5. §).

Az engedélyezési eljárás miatt célszerű már a tervezés előtt a hatóság előzetes nyilatkozatát kérni, hogy az adott beruházáshoz, hasznosításhoz (pl. építkezés, művelési ág változtatása, halastó kialakítása, stb.) hozzá fognak-e járulni, s ha igen, akkor milyen feltételekkel. Így a később megvalósíthatatlannak minősülő fölösleges tervezés, illetve a feltárás miatt történő nem várt időbeli csúszás és költségnövekedés kiküszöbölhető vagy előre kalkulálható lesz. (2001. évi LXIV. tv. 65. § (1) bekezdés)

A régészeti lelőhelyben vagy a leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése büntetendő cselekmény (BTK hatálya alá esik), továbbá örökségvédelmi bírság kirovását eredményezi (2001. évi LXIV. tv. 82-85. §).

3. Régészeti érdekű területek, továbbá valamely tevékenység során bárhol újonnan észlelt régészeti lelőhely előkerülése esetében.

Régészeti érdekű területnek számít minden olyan területrész, ahol régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető. E területekre ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mint a beruházás során nem várt módon előkerülő régészeti leletekkel és objektumokkal fedett területekre. (2001. évi LXIV. tv. 7. § 29. pont)

Amennyiben régészeti feltáráson kívül régészeti emlék vagy lelet kerül elő, a felfedező (a munka felelős vezetője), az ingatlan tulajdonosa, az építtető vagy a kivitelező köteles az általa folytatott tevékenységet azonnal abbahagyni és a jegyző útján a Hivatalnak azt haladéktalanul bejelenteni. Köteles továbbá a tevékenységet szüneteltetni, továbbá a helyszín és a lelet őrzéséről - a felelős őrzés szabályai szerint - a feltárásra jogosult intézmény intézkedéséig gondoskodni (2001. évi LXIV. tv. 24. §).

A korábban ismeretlen, régészeti nyilvántartásban nem szereplő régészeti lelőhely, illetve lelet feltáráson kívüli felfedezője vagy bejelentője anyagi elismerésben részesíthető. (2001. évi LXIV. tv. 26. §)

Az örökségvédelmi hatástanulmányról

Kötelező az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítése a település fejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Amennyiben a fejlesztési koncepció készítésekor nem készült vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány**, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni.** Az örökségvédelmi hatástanulmányban megfogalmazott értékvédelmi terv szerint kell meghatározni az örökségvédelemmel érintett területekre vonatkozó településfejlesztési és településrendezési eszközöket. (*2001. évi LXIV. tv. 85/A. § (1-2) bek.; 39/2015. (III. 11.) Korm.rendelet 68-69. §).*

A készítendő hatástanulmányok tartalmi követelményeit részletesen tartalmazza a *39/2015. (III. 11.) Korm.rendelet 12. melléklete*. ***A kormányrendelet 2017. január 1-től hatályon kívül került.***

Ugyanezen rendelet 69. *§-a* értelmében a hatástanulmány elkészítésére jogosult:

a) az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze vonatkozásában a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő,

b) az örökségvédelmi hatástanulmány műemléki szakterületi munkarésze vonatkozásában az idézett kormányrendelet szerint műemléki terület műemléki érték dokumentálása szakterületen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő vagy az, aki a hatástanulmány alapjául szolgáló tervfajta elkészítésére egyébként jogosultsággal bír.

A hatástanulmány készítőjének nyilatkoznia kell arról, hogy a tervezett megoldás megfelel az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak, továbbá, hogy a hatástanulmány elkészítésére jogosultsággal rendelkezik.